

Zbiór Orzeczeń

WYROK SĄDU (ósma izba)

z dnia 6 kwietnia 2017 r.*

Pomoc państwa — Transport morski — Rekompensata z tytułu świadczenia usług publicznych — Podwyższenie kapitału — Decyzja uznająca pomoc za niezgodną z rynkiem wewnętrznym i nakazująca jej odzyskanie — Postawienie skarżącej w stan likwidacji — Zdolność sądowa — Zachowanie interesu prawnego — Brak umorzenia postępowania — Pojęcie pomocy — Usługa świadczona w ogólnym interesie gospodarczym — Kryterium inwestora prywatnego — Oczywisty błąd w ocenie — Naruszenie prawa — Zarzut niezgodności z prawem — Obowiązek uzasadnienia — Prawo do obrony — Decyzja 2011/21/UE — Wytyczne dotyczące pomocy państwa w celu ratowania i restrukturyzacji zagrożonych przedsiębiorstw — Zasady ramowe Unii Europejskiej dotyczące pomocy państwa w formie rekompensaty z tytułu świadczenia usług publicznych — Wyrok Altmark

W sprawie T-220/14

Saremar – Sardegna Regionale Marittima SpA, z siedzibą w Cagliari (Włochy), reprezentowany przez adwokatów G.M. Robertiego, G. Bellittiego oraz I. Perego,

strona skarżąca,

przeciwko

Komisji Europejskiej, reprezentowanej przez G. Contego, D. Grespana i A. Bouchagiara, działających w charakterze pełnomocników,

strona pozwana,

popieranej przez:

Compagnia Italiana di Navigazione SpA, z siedzibą w Neapolu (Włochy), reprezentowaną początkowo przez adwokatów F. Sciaudonego, R. Sciaudonego, D. Fioretti i A. Neriego, a następnie przez adwokatów M. Merolę, B. Carnevalego i M. Toniolo,

interwenient,

mającej za przedmiot żądanie stwierdzenia nieważności, na podstawie art. 263 TFUE, decyzji Komisji C(2013) 9101 final z dnia 22 stycznia 2014 r. w sprawie środków pomocy SA.32014 (2011/C), SA.32015 (2011/C) i SA.32016 (2011/C), które Regione autonoma della Sardegna wprowadził na rzecz Saremaru, w zakresie, w jakim Komisja uznała w tej decyzji środek w postaci rekompensaty z tytułu świadczenia usługi publicznej oraz podwyższenie kapitału za pomoc państwa, uznała te środki za niezgodne z rynkiem wewnętrznym oraz nakazała ich odzyskanie,

* Język postępowania: włoski.

SĄD (ósma izba),

w składzie: D. Gratsias (sprawozdawca), prezes, M. Kancheva i N. Półtorak, sędziowie,

sekretarz: J. Palacio González, główny administrator,

uwzględniając pisemny etap postępowania i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 20 lipca 2016 r.,

wydaje następujący

Wyrok¹

[...]

Co do prawa

1. W przedmiocie zdolności sądowej Saremaru

- ⁴³ Na wstępie należy zaznaczyć, że z wyjaśnień i dokumentów przekazanych Sądowi przez strony w dniach 11 i 29 lipca 2016 r. wynika, że z uwagi na niemożność zwrócenia części spornej pomocy, która została już wypłacona, Saremar wniósł o objęcie go prewencyjnym postępowaniem układowym celem jego likwidacji, który to wniosek został przyjęty przez Tribunale di Cagliari (sąd w Cagliari, Włochy) w dniu 22 lipca 2015 r. Saremar zaprzestał wszelkiej działalności w dniu 31 marca 2016 r. i znajduje się na zaawansowanym etapie postępowania likwidacyjnego, gdyż wszyscy wierzyciele uprzywilejowani zostali zaspokojeni, a według samej spółki w kolejnych miesiącach przewidziany jest pierwszy istotny podział majątku między wierzycieli nieuprzywilejowanych.
- ⁴⁴ Tymczasem w zależności od obowiązującego prawa krajowego i procedur mających zastosowanie spółka postawiona w stan likwidacji może utracić zdolność sądową, a przynajmniej zdolność do występowania w charakterze strony we własnym imieniu. Ponadto sama skarżąca wskazuje, że może to mieć miejsce na gruncie prawa włoskiego. Prawdą jest, że na rozprawie oraz w swym piśmie z dnia 29 lipca 2016 r. Komisja podniosła jedynie, że postawienie skarżącej w stan likwidacji podważa jej interes prawny, ale nie stwierdziła, że owo postawienie w stan likwidacji podważa jej zdolność sądową. Jednakże w zakresie, w jakim ewentualna utrata przez skarżącą zdolności sądowej uczyniłaby bezprzedmiotową kwestię jej interesu prawnego, należy sprawdzić, czy zachowała ona tę zdolność w toku postępowania.
- ⁴⁵ Wprawdzie, jak orzekł Trybunał w tym względzie, pojęcie „osoby prawnej”, które jest zawarte w art. 263 ust. 4 TFUE, niekoniecznie pokrywa się z pojęciami właściwymi dla różnych porządków prawnych państw członkowskich, z orzecznictwa wynika jednak, że owo pojęcie oznacza w zasadzie istnienie osobowości prawnej ustanowionej na gruncie prawa państwa członkowskiego lub państwa trzeciego oraz zdolności sądowej uznanej przez to prawo (zob. podobnie wyroki: z dnia 20 marca 1959 r., Nold/Wysoka Władza, 18/57, EU:C:1959:6; z dnia 28 października 1982 r., Groupement des Agences de voyages/Komisja, 135/81, EU:C:1982:371, pkt 10; z dnia 18 stycznia 2007 r., PKK i KNK/Rada, C-229/05 P, EU:C:2007:32, pkt 114; postanowienie z dnia 24 listopada 2009 r., Landtag Schleswig-Holstein/Komisja, C-281/08 P, niepublikowane, EU:C:2009:728, pkt 22). Dlatego też jedynie w nadzwyczajnych okolicznościach, w szczególności wtedy, gdy konieczność zapewnienia skutecznej ochrony sądowej tego wymaga, można przyjąć dopuszczalność skargi wniesionej przez podmiot, który nie dysponuje zdolnością sądową na gruncie konkretnego prawa krajowego (zob. podobnie wyrok

¹ — Poniżej zostały odtworzone jedynie te punkty wyroku, których publikację Sąd uznał za wskazaną.

z dnia 18 stycznia 2007 r., PKK i KNK/Rada, C-229/05 P, EU:C:2007:32, pkt 109–114). Poza tym owa zdolność sądowa musi zostać zachowana w toku postępowania (zob. podobnie wyroki: z dnia 20 września 2007 r., Salvat père & fils i in./Komisja, T-136/05, EU:T:2007:295, pkt 25–27; z dnia 21 marca 2012 r., Marine Harvest Norway i Alsaker Fjordbruk/Rada, T-113/06, niepublikowany, EU:T:2012:135, pkt 27–29). Istnienie osobowości prawnej i zdolności sądowej należy badać w świetle właściwego prawa krajowego (wyrok z dnia 27 listopada 1984 r., Bensider i in./Komisja, 50/84, EU:C:1984:365, pkt 7; postanowienie z dnia 3 kwietnia 2008 r., Landtag Schleswig-Holstein/Komisja, T-236/06, EU:T:2008:91, pkt 22).

- 46 W niniejszej sprawie z pisma Saremaru z dnia 29 lipca 2016 r. wynika, że zgodnie z orzecznictwem Corte suprema di cassazione (sądu kasacyjnego, Włochy) spółka objęta prewencyjnym postępowaniem układowym zachowuje prawo do wnoszenia skarg we własnym imieniu i do uczestniczenia w sporach w celu ochrony swego majątku. Poza tym skarżąca dołącza do tego pisma pismo jej likwidatorów z dnia 26 lipca 2016 r. wskazujące, że pełnomocnictwo udzielone jej adwokatom w ramach niniejszej skargi jest nadal ważne. W konsekwencji należy uznać, że pomimo postawienia w stan likwidacji Saremar nie stracił w toku postępowania swej zdolności sądowej.

2. W przedmiocie podniesionego przez Komisję zarzutu istnienia przeszkody powodującej konieczność umorzenia postępowania

- 47 Komisja twierdzi, że ze względu na toczące się postępowanie likwidacyjne dotyczące Saremaru interes prawny tego przedsiębiorstwa wygaś w toku niniejszego postępowania. Podnosi ona w tym względzie, że likwidacja Saremaru jest na zaawansowanym etapie i może zakończyć się przed ogłoszeniem niniejszego wyroku. Poza tym jak skarżąca sama przyznała, nie będzie już mogła podjąć na nowo działalności gospodarczej, nawet gdyby stwierdzono nieważność zaskarżonej decyzji, a ona sama została w związku z tym zwolniona z obowiązku zwrotu pomocy. Wreszcie interes wierzycieli Saremaru w tym, by kwota spornej pomocy została wyłączona z pasywów tej spółki, jest odrębny od interesu w prowadzeniu jej działalności gospodarczej. Konkludując, Komisja wskazuje, że taki brak interesu prawnego powinien skłonić Sąd do umorzenia postępowania w niniejszej sprawie.
- 48 W odpowiedzi na te argumenty Saremar podnosi natomiast, że stwierdzenie nieważności zaskarżonej decyzji rodziłoby w stosunku do niego skutki prawne, ponieważ prowadziłoby do zmniejszenia pasywów w ramach postępowania układowego o ponad 11 mln EUR, co pozwoliłoby na pełne zaspokojenie wierzycieli.
- 49 Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem interes prawny stanowi pierwszą i podstawową przesłankę skargi do sądu (zob. wyrok z dnia 17 września 2015 r., Mory i in./Komisja, C-33/14 P, EU:C:2015:609, pkt 58 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 50 Z art. 263 TFUE wynika w tym względzie, że istnieje wyraźne rozróżnienie między prawem do wniesienia skargi o stwierdzenie nieważności przysługującym instytucjom Unii i państwom członkowskim, o którym mowa w akapicie drugim tego artykułu, i takim prawem przysługującym osobom fizycznym i prawnym, o którym mowa w jego akapicie czwartym. Otóż zgodnie z utrwalonym orzecznictwem w przypadku instytucji Unii i państw członkowskich skorzystanie z prawa do wniesienia tej skargi nie jest uzależnione ani od uzasadnienia ich legitymacji procesowej, ani od uzasadnienia ich interesu prawnego (zob. podobnie wyrok z dnia 24 marca 2011 r., Freistaat Sachsen i Land Sachsen-Anhalt/Komisja, T-443/08 i T-455/08, EU:T:2011:117, pkt 64; postanowienie z dnia 19 lutego 2013 r., Provincie Groningen i in./Komisja, T-15/12 i T-16/12, niepublikowane, EU:T:2013:74, pkt 42, 44 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 51 Natomiast prawo osób fizycznych i prawnych do wniesienia skargi o stwierdzenie nieważności, o którym mowa w art. 263 akapit czwarty TFUE, jest uzależnione, po pierwsze, od tego, czy po stronie tych osób uznaje się istnienie legitymacji czynnej, to znaczy – zgodnie z brzmieniem owego przepisu –

od tego, czy ich skarga zostaje wniesiona na akt, którego są one adresatami, lub na akt, który dotyczy ich bezpośrednio i indywidualnie, albo też czy ich skarga zostaje wniesiona na akt regulacyjny, który dotyczy ich bezpośrednio i nie wymaga środków wykonawczych. Po drugie, owo prawo jest uzależnione od istnienia interesu prawnego na etapie wniesienia skargi, który stanowi przesłankę dopuszczalności odrębną od legitymacji procesowej. Tak samo jak przedmiot skargi ów interes prawny musi istnieć aż do chwili wydania orzeczenia sądowego, pod rygorem umorzenia postępowania (zob. wyrok z dnia 17 września 2015 r., Mory i in./Komisja, C-33/14 P, EU:C:2015:609, pkt 57, 59–62 i przytoczone tam orzecznictwo).

- 52 Istnienie interesu prawnego stanowi zatem bezwzględną przesłankę procesową, którą Sąd powinien zbadać z urzędu albo w momencie wniesienia skargi celem sprawdzenia jej dopuszczalności, albo w toku postępowania celem sprawdzenia, czy zachodzi jeszcze potrzeba rozpoznania tej skargi, czy już nie (zob. podobnie postanowienie z dnia 24 marca 2011 r., Internationaler Hilfsfonds/Komisja, T-36/10, EU:T:2011:124, pkt 46 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 53 Taki interes prawny zakłada, że stwierdzenie nieważności zaskarżonego aktu może samo w sobie wywołać skutki prawne i że w wyniku skargi strona skarżąca będzie mogła uzyskać jakąś korzyść (wyroki: z dnia 7 czerwca 2007 r., Wunenburger/Komisja, C-362/05 P, EU:C:2007:322, pkt 42; z dnia 17 września 2015 r., Mory i in./Komisja, C-33/14 P, EU:C:2015:609, pkt 55). Ponadto interes prawny strony skarżącej powinien być rzeczywisty i aktualny i nie może dotyczyć sytuacji przyszłej i hipotetycznej (zob. wyrok z dnia 17 września 2015 r., Mory i in./Komisja, C-33/14 P, EU:C:2015:609, pkt 56 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 54 Na wstępie należy stwierdzić, że niniejsza skarga spełnia przesłanki dopuszczalności, o których mowa w pkt 51–53 powyżej, zarówno w zakresie legitymacji procesowej skarżącej, jak i istnienia jej interesu prawnego na etapie wniesienia skargi, czego Komisja zresztą nie kwestionuje.
- 55 Jeśli chodzi w szczególności o interes prawny, należy zaznaczyć, że w chwili wniesienia skargi zaskarżona decyzja była niekorzystna dla skarżącej, ponieważ Komisja uznała pomoc, z której skarżąca korzystała, za niezgodną z prawem i z rynkiem wewnętrznym oraz nakazała jej odzyskanie. Z tego tylko bowiem względu zaskarżona decyzja zmieniła sytuację prawną tej spółki, która po wydaniu owej decyzji nie była już uprawniona do korzystania z tej pomocy i winna była spodziewać się, że będzie musiała w zasadzie ją zwrócić (zob. wyrok z dnia 21 grudnia 2011 r., ACEA/Komisja, C-319/09 P, niepublikowany, EU:C:2011:857, pkt 68, 69 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 56 Należy stwierdzić, że postawienie Saremaru w stan likwidacji nie skutkowało podważeniem w toku postępowania jego interesu prawnego, tak jak został on zdefiniowany w pkt 55 powyżej.
- 57 Trzeba bowiem zaznaczyć przede wszystkim, że zaskarżona decyzja nie została uchylona ani cofnięta, tak że niniejsza skarga zachowuje swój przedmiot (zob. podobnie wyrok z dnia 7 czerwca 2007 r., Wunenburger/Komisja, C-362/05 P, EU:C:2007:322, pkt 48).
- 58 Następnie – skutki prawne zaskarżonej decyzji nie utraciły swej ważności jedynie ze względu na postawienie Saremaru w stan likwidacji.
- 59 W pierwszej kolejności z uwagi na zaskarżoną decyzję RAS w dalszym ciągu nie ma bowiem prawa wypłacić Saremarowi części spornego podwyższenia kapitału, którego ów podmiot władzy publicznej nie dokonał w związku ze zgłoszeniem tej operacji do Komisji, jak wynika z protokołu zgromadzenia akcjonariuszy Saremaru z dnia 11 lipca 2012 r. załączonego do skargi. Jednakże żaden element w aktach sprawy nie pozwala wykluczyć możliwości, że w razie stwierdzenia nieważności zaskarżonej decyzji ta część spornego podwyższenia kapitału, z której Saremar miał wówczas prawo skorzystać, zostanie włączona do jego majątku.

- 60 W drugiej kolejności, jeśli chodzi o część spornej pomocy, która została już wypłacona Saremarowi przez RAS, z utrwalonego orzecznictwa wynika, że sam fakt, iż przedsiębiorstwo jest objęte postępowaniem upadłościowym, w szczególności wówczas gdy owo postępowanie prowadzi do likwidacji przedsiębiorstwa, nie wyłącza zasady odzyskania pomocy. W takim bowiem przypadku przywrócenie wcześniejszej sytuacji i wyeliminowanie zakłócenia konkurencji wynikłego z bezprawnie wypłaconej pomocy mogą co do zasady zostać zrealizowane poprzez dodanie zobowiązania do zwrotu tej pomocy do pasywów przedsiębiorstwa znajdującego się w stanie likwidacji (zob. wyrok z dnia 1 lipca 2009 r., KG Holding i in./Komisja, od T-81/07 do T-83/07, EU:T:2009:237, pkt 192, 193 i przytoczone tam orzecznictwo). W konsekwencji z związku z wydaniem zaskarżonej decyzji sporna pomoc musi przynajmniej zostać po stronie pasywów Saremaru, tak że nawet przy założeniu, iż nie może ona zostać zwrócona RAS, nie wchodzi już w skład majątku skarżącej.
- 61 W konsekwencji należy zaznaczyć, iż postawienie Saremaru w stan likwidacji nie podważa ustalenia poczynionego w pkt 55 powyżej, zgodnie z którym stwierdzenie nieważności zaskarżonej decyzji mogłoby przysporzyć korzyści skarżącej, ponieważ jej sytuacja prawna względem spornej pomocy uległaby bezwzględnie zmianie. Ponadto owo stwierdzenie nieważności prowadziłyby również do znacznej poprawy jej sytuacji gospodarczej, ponieważ sporna pomoc mogłaby zostać ponownie włączona do jej majątku. Poza tym należy zaznaczyć, że analiza ta znajduje potwierdzenie w wyroku z dnia 13 września 2010 r., Grecja i in./Komisja (T-415/05, T-416/05 i T-423/05, EU:T:2010:386), w którym Sąd orzekł, iż spółki postawione w stan likwidacji, które zwróciły pomoc rozpatrywaną w tych sprawach, nadal posiadały interes prawny, ponieważ w razie stwierdzenia nieważności decyzji Komisji Republika Grecka byłaby zobowiązana do zwrócenia im odzyskanych kwot, które zostałyby zaliczone do aktywów ich odpowiednich bilansów likwidacji (wyrok z dnia 13 września 2010 r., Grecja i in./Komisja, T-415/05, T-416/05 i T-423/05, EU:T:2010:386, pkt 62).
- 62 Należy dodać, że Sąd nie został poinformowany do chwili obecnej o tym, iż postępowanie likwidacyjne Saremaru zostało zakończone.
- 63 Z całości powyższych rozważań wynika, że Saremar zachowuje interes prawny w ramach niniejszej skargi, w związku z czym należy wydać rozstrzygnięcie.

[...]

Z powyższych względów

SĄD (ósma izba)

orzeka, co następuje:

- 1) **Skarga zostaje oddalona.**
- 2) **Saremar – Sardegna Regionale Marittima SpA zostaje obciążony, poza własnymi kosztami, kosztami poniesionymi przez Komisję Europejską i Compagnia Italiana di Navigazione SpA.**

Gratsias

Kancheva

Półtorak

Wyrok ogłoszono na posiedzeniu jawnym w Luksemburgu w dniu 6 kwietnia 2017 r.

Podpisy